

Russerne i Estland pugger nå estisk ^{ap 18/1-95}

Fra å være supermak-
tens menn og kvinner
i en liten sovjetrepub-
lik ble Estlands rus-
serne en utenlandsk
mindretallsgruppe.

PER EGIL HEGGE

Rakvere, Estland.

-Javel, og hvem vil være lo-
komotivfører? Det er det
spørsmål jeg stiller når na-
sjonalistiske estere forlan-
ger at russerne skal ut.

Klara Hallik, tidligere est-
isk minister for nasjonale
minoritetsanliggender, sier
hun aldri har fått noe svar
da. For det å være lokomo-
tivfører for befolkning-
stransporter på disse kan-
ter i Europa vekker visse
hensyn assosiasjoner, hel-
telt 14. juni 1941, da Sta-
lins KGB (dengang NKVD)
sendte store deler av den
baltiske befolkning til Sibir.
Siden gikk togene til Ausch-
witz noen år, før de igjen
gikk til Sibir.

I Estland i stedet skal
gjøres det beste mulig
for at russerne får beholde
og utvikle sin egen kultur,
samtidlig med at de assimi-
leres politisk i Estland, me-
ner Klara Hallik, selv Mosk-
va-utdannet og tospråklig. I
samme retning arbeider
president Lenart Meris
«Runde bord» - et rådgiven-
de organ han har opprettet
for å løse befolkningsgrup-
penes sameksistensproble-
mer før de blir for alvorlige.
Det ledes av Ants Paju, en
røslig 48-åring som selv ble
deportert til Sibir da han
var to år gammel og kom
tilbake i 1957, som 11-åring.

I forrige uke talte Klara
Hallik på et seminar for
russiskspråklige redaktører
og journalister i Rakvere,
omtrent 100 kilometer øst
for Tallinn. 25 deltok, semi-
naret drøftet hovedsakelig
praktiske og etiske spørs-
mål for disse presseorgane-
ne, som var arrangert av
Norsk Journalistkursus i
Århus, i samarbeid med Est-
lands avisutgiverforening
og på dens ønske.

Ikke stemmerett

Som skriver dette,
var jeg på foreleserne og skal
derfor ikke vurdere tiltaket,
og slett ikke dets kvalitet.
Men det ga en ganske
spennende innsikt i den si-
tuasjon Estlands ca. 400 000
russerne, halvparten av dem i
hovedstaden Tallinn, befin-
ner seg.

Rakvere, Wesenberg på
tysk, ligger i Nordøst-Est-

land, hvor befolkningen
overveiende er russisk, mer
og mer jo lenger øst man
kommer. I Sillamäe, med
30 000 innbyggere, er det
1400 som har estisk stats-
borgerskap og følgelig stem-
merett ved valget i mars. De
andre, som stort sett har
bestemt seg for å bli, pugger
estisk for å klare den språ-
keksamen som er en beting-
else for fullt statsborger-

skap. Før valget rekker de
det ikke.

Vil de til Russland, kan de
saktens det, og før 6. februar
får de statsborgerskap der
så å si automatisk. Etter
den dato må de søke, hvis
president Boris Jeltsin ikke
forlenger lovbestemmelsen.

Boligmangel

Men stedfortredende re-
daktør Lidija Tolmatsjova i

den russiskspråklige lokal-
avisen i Sillamäe vil ikke til
Russland:

-Jeg kan vel få arbeid der,
min mann også. Men hva
med bolig? Og vi har bodd
her hele vårt yrkesaktive liv,
min mann kom hit som in-
geniør rett fra skolebenken.
Vi har en datter som utdan-
ner seg til lærer i estisk for
fremmedspråklige, og nå le-
ser vi estisk. Men det blir

KART: Jo lenger øst i Estland man kommer, jo flere russerne er det som pugger estisk.

bare med språktimene. I Sil-
lamäe er ikke mer enn fire
prosent av befolkningen es-
tere, og hvem skal vi snakke
med for å praktisere språ-
ket?

Foreløpig har hun sovjet-
isk pass, og det er ikke gyl-
dig lenger, men ikke helt
ugyldig heller. Likevel: Reise
til utlandet, unntatt Russ-
land, kan hun ikke før hun
har et statsborgerskap.

Skoletrid i Narva

Spørsmålet er enda mer
akutt i Narva, tett inntil
grensen mot Russland, hvor
det nesten utelukkende bor
russerne. Og esterne har fat-
tet et skolepolitisk vedtak
som er mer enn omdisku-
tert, men som nok kommer
Lidija Tolmatsjovas datter
til gode. Fra og med 10. klas-
se skal all undervisning fo-
regå på estisk, også i derus-
siske skolene i landet. Der-
med blir det bruk for peda-
goger som kan undervise eg-
ne landsmenn i estisk som
fremmedspråk. Men i byer
som i Narva og Sillamäe er
det nesten ingen slike lære-
re, og hvordan kan man da
gjennomføre loven?

Russerne har med mer el-
ler mindre friskt mot tatt
fått på en vond og vanskelig
overgang. Fra å være super-
maktens russisktalende re-
presentanter med mer enn
en smule avstandsforakt for
det finsklignende og vans-
kelige estiske språket, sen-
der mange av dem nå sine
barn i estisk-språklig barne-
have. Hjemme er grammatik-
bøkene og gloseoversik-
tene blitt en del av det dag-
lige brød. Psykologisk er det
som å få snudd verden på
hodet, vedgikk flere av del-
tagerne, som møter proble-
met i leserkretsen også.

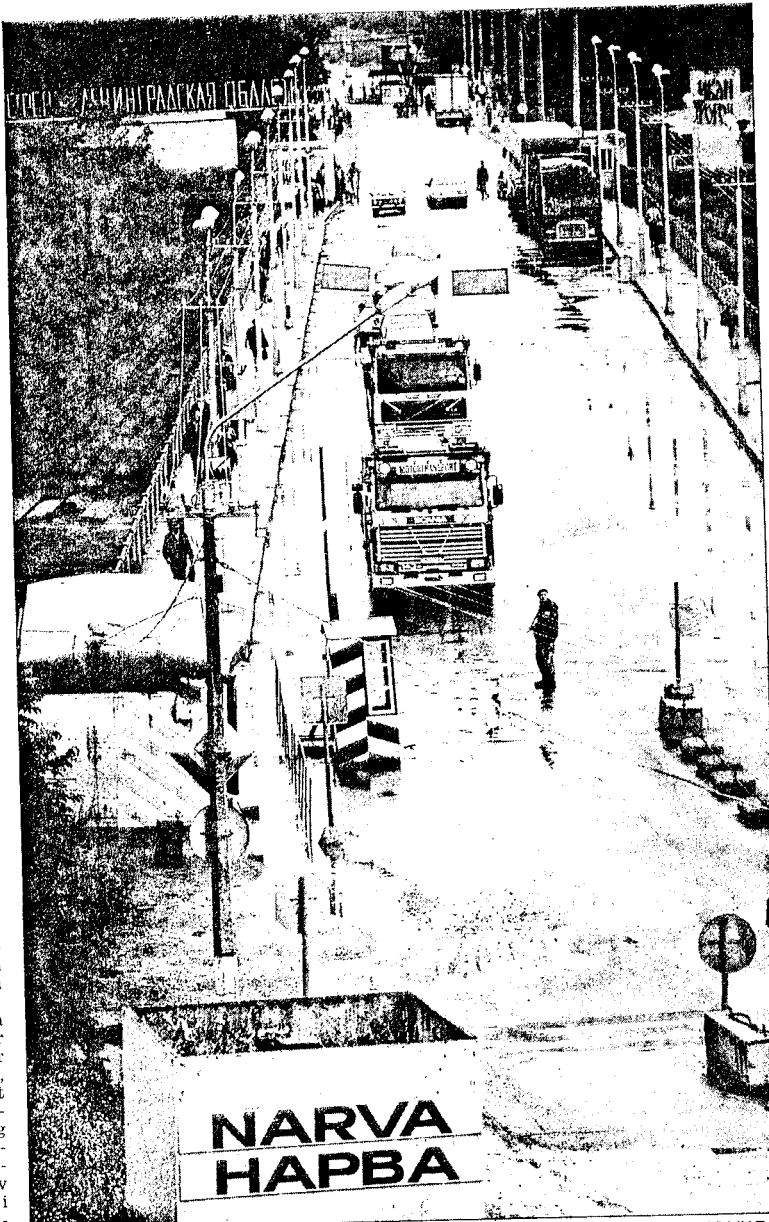
- Dette var jo stormaktens
folk, de følte at de hadde det
mektige Russland i ryggen.
Russlands, ikke Estlands
kultur og språk, var deres.
Omtrent fra den ene dagen
til den annen, ved utgangen
av 1991, ble Sovjetunionen
oppløst. Dermed var de
plutselig redusert til en
mindretallsgruppe i et land
som var fremmed for mange

av dem, selv om de hadde
bodd her hele sitt liv, sier en
av de estiske, men russisk-
talende deltagerne på semi-
naret.

Avis-prosess

For Ants Paju ved presi-
dent Meris «Runde bord» er
målsettingen klar: - De russ-
iskspråklige avisene i Est-
land følger seg ikke som estis-
ke aviser, men som aviser
for russerne i Estland. Det
er ikke som det burde være.
Men de er inne i en prosess;
de beveger seg bort fra
Moskva og i retning av Est-
land. Sovjetrepublikken
Estland, som var Moskvas
forlengede arm, er jo ikke
mer.

Både den økonomiske og
politiske utvikling i Estland
er så mye mer lovende enn i
Russland at også det virker
som en spore på de 400 000
grammatikk- og glosepug-
gende russerne. Og krigen i
Tsjetsjenia har ikke gjort
det mindre tiltrekkende å
slite litt for å bli statsborger
i et land som kulturelt var
dem fremmed.

NARVA: I grensebyen Narva er befolkningen så godt som helt russisk. De fleste velger likevel å bli i Estland og sliter med språkundervisning for å oppnå statsborgerskap.

107958